

81. Keskiviikkona 27 päivänä lokakuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta 2705

Hallituksen esitys HE 35/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 5/1999 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi erikoissairaanhoidon ja kansanterveyslain 40 §:n muuttamisesta 2711

Hallituksen esitys HE 81/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 16/1999 vp

Lähetekeskustelu

3) Hallituksen esitys tuomareiden nimitystä koskevaksi lainsäädännöksi 2712

Hallituksen esitys HE 109/1999 vp

4) Hallituksen esitys laiksi todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa 2718

Hallituksen esitys HE 119/1999 vp

5) Hallituksen esitys laiksi elokuvateiden edistämisestä 2719

Hallituksen esitys HE 120/1999 vp

6) Hallituksen esitys laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta 2719

Hallituksen esitys HE 121/1999 vp

7) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta 2720

Hallituksen esitys HE 123/1999 vp

8) Hallituksen esitys laiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta 2721

Hallituksen esitys HE 124/1999 vp

9) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 2 ja 11 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys HE 125/1999 vp

10) Hallituksen esitys laiksi henkilöstörahastolain muuttamisesta „

Hallituksen esitys HE 126/1999 vp

11) Hallituksen esitys laiksi vesilain 1 luvun muuttamisesta 2723

Hallituksen esitys HE 127/1999 vp

12) Hallituksen esitys laiksi asuntosäästöpalkkiolain 7 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys HE 128/1999 vp

Mietintöjen pöydällepano

13) Hallituksen esitys laiksi vaikeavammaisille yrittäjille myönnettävistä veronhuojennuksista annetun lain 3 §:n muuttamisesta 2723

Hallituksen esitys HE 90/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 11/1999 vp

14) Hallituksen esitys laiksi harjoittelukoulu kiinteistöjen vaihdosta valtion ja Helsingin kaupungin välillä ”

Hallituksen esitys HE 94/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 12/1999 vp

15) Hallituksen esitys laiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista ja laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 5 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 99/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 10/1999 vp

16) Hallituksen esitys laiksi merenkulun veronhuojennuksista annetun lain 6 ja 14 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys HE 89/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 13/1999 vp

17) Hallituksen esitys laiksi kiinteistöverolain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys HE 100/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 14/1999 vp

18) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain muuttamisesta, tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta ja tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 2724

Hallituksen esitys HE 101/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 15/1999 vp

19) Hallituksen esitys laiksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonnäisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta 2724

Hallituksen esitys HE 102/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 16/1999 vp

20) Hallituksen esitys laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ”

” Hallituksen esitys HE 122/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 5/1999 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

” Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi edustajat Ala-Nissilä, Elo, Filatov, Halonen, Hiltunen L., Huovinen, Kallio, Karpela, Katainen, Kautto, Korhonen R., Koskinen Johannes, Kummola, Kuoppa, Kärkkäinen, Lindén, Lipponen, Markkula, Mertjärvi, Myllyniemi, Mähönen, Mölsä, Mönkäre, Neittaanmäki, Olin, Rantakangas, Rehula, Sasi, Siimes, Sinnemäki, Tennilä, Tiuri ja Vilksa.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

” Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

27.10. edustajat Halonen, Lipponen ja Siimes,
27. ja 28.10. edustaja Myllyniemi sekä
27.—29.10. edustajat Johannes Koskinen, Lindén ja Sasi.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Ensimmäinen varapuhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

27.10. edustajat Rantakangas ja Vokkolainen.
Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntö-
jä.

Hyväksytään.

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies:
Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Kummola vapautusta Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies:
Ilmoitetaan, että Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 35/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 5/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskoh-
taiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. E. Kanerva: Arvoisa rouva puhemies!
Olen varsinaisen leipätyöni vuoksi seurannut kriminaalipolitiikan kehitystä alun neljäntäkymmentä vuotta. Koen, että 80-luvun alussa alkanut nuorten rikosasioiden sovittelu ja sittemmin yhdyskuntapalvelu vankeusrangaistuksen vaihtoehtona ovat tämän tarkastelujakson, siis runsaan 30 vuoden ajanjakson, vaikuttavimmat muutokset. Samaa myönteistä vaikutusta odotin nuorisorangaistuskokeilulta, mutta jostakin mi-

nulle selittymättömästä syystä sen toteutuminen kohtasi enemmän vaikeuksia kuin esimerkiksi juuri vähän aikaisemmin käyttöön otettu yhdyskuntapalvelu. Nuorisorangaistusta rangaistusvaihtoehtona on käytetty uskoakseni kaikkia odotuksia vähemmän, ja sen täytäntöönpano ei vielä ole muodostanut sellaista suojaverkkoa syrjäytymisvaarassa olevalle nuorelle kuin kokeilulla oli tarkoitettu.

Perinteisille rangaistuksille, sakolle ja vankeudelle, on kuitenkin etsittävä vaihtoehtoja. 15—16-vuotiaalla nuorella on harvoin omia varoja maksaa sakkoa. Siinä tapauksessa rangaistus kohdistuu, ei tähän rikkoneeseen nuoreen vaan hänen vanhempiinsa, ehkä vielä useammin isovanhempiin, setään taikka tätiin. Kun heidänkin maksukykynsä ... (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Anteeksi, ed. Kanerva, ihan pieni keskeytys. Arvoisat edustajat, pyydän, että nyt hiljennytään kuuntelemaan keskustelua ja käydään tarvittavat yksityiset keskustelut salin ulkopuolella. — Ed. Erkki Kanerva saa jatkaa.

Puhuja: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kun siis isovanhempien, vanhempien, setien ja tätien maksukyky tai -halu loppuu, sakko muunnetaan vankeudeksi, ja tiedämme, miten kohtalokas vaikutus täytäntöönpannalla vankeusrangaistuksella nuoreen voi olla ja usein on. Itseään ja identiteettiään etsivällä nuorella on aikuista suurempi vaara sosiaalistua nopeasti vankilan arvo maailmaan ja joutua elinikäiseen hăkkihoitokierteeseen, kuten olen tätä kierrettä tältä paikalta jo aikaisemminkin nimittänyt.

Kuten viime viikolla erään lakiehdotuksen lähetekeskustelussa sanoin, meillä on runsaat 12 000 sellaista hăkkihoidokkia, jotka ovat olleet vähintään kahdesti vankilassa ja hakeutuvat sinne seuraavan 20 kuukauden aikana uudelleen ja taas uudelleen ja uudelleen. Kun otetaan huomioon, että heillä on varsin usein perhe, jopa useampia, tämä elinikäinen kierre aiheuttaa kärsimyksiä, ei välttämättä hoitoon sosiaalistuneelle hoidokille itselleen mutta monelle hänen läheiselleen, ja käytännössä koko aktiivi-iän kestävässä aiheuttaa yhteiskunnalle todella mittavat kustannukset. Sen lisäksi kierre usein periytyy ja sitä myötä jopa kumuloituu.

Arvoisa puhemies! Olen erityisesti 90-luvulla paneutunut nuorten rikoksentekijöiden taustoihin ja tullut vääjäämättä siihen johtopäätökseen, että nuoren rikoksentekijän taustalla on usein,

voi sanoa lähes aina, jonkinasteinen syrjäytyminen tai kuviteltu, mutta tälle nuorelle faktinen, pelko syrjäytymisestä. Tämän havaittuani olen joutunut toteamaan, että vähän pelkistään sanottuna olen neljännesvuosisadan hoitanut taudin sijaan oireita.

Kuvasin viime viikolta tältä paikalta tulokseksikaan projektin, jossa neljän vuoden ajan pääsin paneutumaan taudin syihin, syrjäytymiseen ja sen estämiseen. Jos en silloin sitä sanonut, sanon nyt, että siitä projektista saamani kokemus tulee jäämään loppupuolilleen hiipumassa olevan työurani päällimmäiseksi onnistumisen elämykseksi. Kun nuorisorangaistus ja sen täytäntöönpano oivalletaan oikein, se on keino kutoa syrjäytymässä olevan nuoren ympärille suojaverkko, jolla hänet ja hänen läheisensä pelastetaan elinikäisen häkkihoidon kärsimyksiltä ja yhteiskunta sen mittavilta kustannuksilta.

Kuten lakiesityksen perusteluista käy ilmi, lähes kaikilta tahoilta, harvemmin nuorelta itseltään, on puuttunut valmius toteuttaa tätä kokeilua niin, että sen tuloksia voitaisiin objektiivisesti arvioida ja mitata. Arvoisa puhemies! Sen vuoksi kokeilua on lakiesityksen tarkoittamalla tavalla jatkettava, laajennettava ja syvennettävä.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Toimiessani lakivaliokunnassa muutamia vuosia sitten jouduin käsittelemään tätä lakia nuorisori-kollisten kohdalla ja voidaan todeta, että kun tutustuimme myös nuorisovankiloissa tähän kysymykseen, niin laki on annettu sen johdosta kokeilulakina nyt, koska nuoret saivat siirtää rangaistustaan myöhemmäksi. Useimmat nuoret olivat päässeet rikoskierteestä pois ja olivat palanneet normaaliin elämään. Tämän jälkeen sitten tapahtuikin tilanne, että he joutuivat kärsimään vankeusrangaistusta.

Tämä on kokeiluluontoinen laki. Kaiken kaikkiaan on hyvä, että täällä on otettu ed. E. Kanervan esittämänä epäkohtia esille. Toivoisinkin, että me voisimme tässä nuorisorangaistuksen kokeilulaissa päästä sellaiseen tulokseen, että vankilarangaistuksilta voitaisiin säästyä. Ehkä tosiaankin löytyisi toisenlaisia rangaistuskeinoja.

Kaikkein tärkeintä on se, että me löydämme myös vaihtoehtoisia asioita syrjäytymisen ja työttömyyden ehkäisemiseksi. Ne ovat kaikkein tärkeimpiä asioita, että nuoret pääsevät ottamaan otteen elämästä ja myös, että vanhemmat huolehtivat nuorista enemmän kuin tänä päivänä tehdään.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Kun tämä lakiesitys oli lähetekeskustelussa, käytin asiasta pitkähkön puheenvuoron ja silloin kerroin muun muassa Kajaanissa olevasta mestari — kisälli-kokeilusta, joka on ikään kuin jatkoa sille nuorisorangaistuskokeilulle, joka Iisalmi — Kajaani-alueella aikaisemmin oli.

Olin toivonut, että valiokunnan mietinnössä olisi ollut enemmän viitteitä siitä, mitä pitäisi tehdä sen lisäksi, että kokeilun jälkeen tulisi vakinainen käytäntö, koska tästä on hyviä kokemuksia ollut jo tähän saakka, jotta näitä nuoria integroitaisiin yhteiskuntaan aikuisen tuella muutoinkin kuin vain tämän rangaistuksen osalta. Mestari — kisälli-mallista, joka on ollut huhtikuun alusta lähtien kokeiluna Kainuussa, on ollut erittäin hyviä kokemuksia erityisesti näiden kisällien kohdalla, jotka ovat työn kautta pystyneet pääsemään irti siitä porukasta, jossa he aikaisemmin ovat olleet, ja toivomme tietysti, että tämä kokeilu voi jatkua, mutta myös mestareiden tilanne on huomattavasti parantunut. Nämä mestarit ovat olleet pitkäaikaistyöttömiä tai ainakin pitkään työttömänä olleita henkilöitä. Heidän itsetuntonsa ja työllistymisensä on myös parantunut sitä kautta, että heillä on ollut järkevää tekemistä.

Ed. Tiura: Arvoisa puhemies! Liki kolme vuotta vanha laki nuorisorangaistuksen kokeilemisesta on mielestäni oikeutetusti hakemassa hallituksen esityksessä lisäaikaa.

Nuorisorangaistusta on kokeiltu Helsingin, Espoon, Vantaan, Turun, Vaasan, Joensuun ja kotikaupunkini Tampereen käräjäoikeuksissa. Perusidea nuorisorangaistuksessa on se, että rikoksente kohetkellä 15—17-vuotias ja rikollisen historian omaava nuori joutuu kohtaamaan rikollisen tekonsa seuraukset.

Moni nuori kokee tänä päivänä, että ehdollinen vankeustuomio tarkoittaa samaa kuin että tilanteesta vapautuu kuin koira veräjältä. Nuorisorangaistus sisältää käytännössä nuorisopalvelua esimerkiksi kunnan tai seurakunnan alaisuudessa sekä valvonta-ajan, johon liittyy tapaamisia valvojan kanssa keskimäärin 70 kertaa.

Mielestäni ratkaisevaa nuoren rikoskierteen katkaisemisessa on se, että nuori rikollinen joutuu vastaamaan teoistaan välittömästi. On selkeästi osoitettava, että rikos on väärin ja tuomittava.

Monella nuorisorangaistukseen tuomitulla on takanaan useampia ehdollisia rangaistuksia. Lisäksi nuorisorangaistukseen valikoituneet ovat

olleet ongelmanuoria, joilla liki kaikilla on takanaan monia lastensuojelun tukitoimenpiteitä ja laitossijoituksia. Miltei kaikilla arvioidaan olevan jonkinasteinen päihdeongelma tai huumeriippuvuus. Monessa tapauksessa on ollut jo ennestään isoja sakkorangaistuksia tai vahingonkorvauksia suoritettavana.

Ihannaikataulu rikoksen ja tuomion antamisen välillä ei kuitenkaan nuorisorangaistustensa kohdalla ole niin lyhyt kuin tarve vaatisi. Keskimäärin rikoksen ja tuomion välillä kului yli neljä kuukautta. Odotusaikaa pidentää lisäksi täytäntöönpanon alkaminen, joka on vienyt keskimäärin kaksi kuukautta. Puoli vuotta on alakäisen nuoren elämässä pitkä aika. Oikeusministeriö onkin aloittamassa kokeilun, jossa viranomaisten välisen yhteistyön avulla nopeutetaan nuorten tekemien rikosten käsittelyä.

Nuorisorangaistuskokeilun tarkoittama kohderyhmä on löytynyt kriminaalihuoltoviranomaisten mukaan hyvin, eli toisin sanoen alkuperäisen lain tarkoitus on toteutunut. Viimeisimpien tietojen mukaan kokeilun aikana on 98 nuorta tuomittu yhteensä 111:stä nuorisorangaistukseen; 39 heistä on suorittanut rangaistuksen loppuun. Mielestäni työn tekeminen rangaistuksen osana on erittäin onnistunut, sillä moni kokeilun nuori ei välttämättä koskaan ole joutunut kantamaan vastuuta. Kriminaalihuoltoviranomaiset ovatkin luonnehtineet työtettä intensiiviseksi ja kiinnipitäväksi. Tällä on tarkoitettu niin nuoren tukea ja motivointia kuin kontrollia rangaistuksen suorittamisessa.

Niiden nuorten kohdalla, joiden rikollisuus on ollut satunnaista ennen rangaistusta, on ollut mahdollisuus palata kaidalle tielle tämän aktiivisen nuorisorangaistuksen jälkeen. Monen nuoren elämäntilanteen ja käytännön asioiden selvittäminen ovat olleet tukemassa rangaistuksen suorittajaa.

Monen eri viranomaisen yhteistyö on onnistunut auttamaan nuoren elämänsyryjästä uudelleen kiinni. Sama yhteistyö voisi toimia osaltaan lääkkeenä moneen muuhunkin ongelmaan, kuten syrjäytymiseen ja työttömyyteenkin. Viranomaisyhteistyö ei asiantuntijalausuntojen mukaan ole sujunut kuitenkaan mutkattomasti. Eri tahot, kuten syyttäjät ja sosiaalityöntekijät, eivät välttämättä tiedä nuoren tilannetta kokonaisuutena, vaan toimivat usein vailla kokonaiskäsitystä esimerkiksi nuoren mahdollisesta rikoshistoriasta.

Kolikolla on nurja puolensa, ja moni nuori on nuorisorangaistusta suorittaessaan jo niin pahas-

ti huumausaineiden koukussa, mielenterveysongelmainen tai niin syvällä rikoskierteessä, että hänen on mahdotonta sitoutua säännöllisyyttä ja tiheitä tapaamisia vaativan rangaistuksen suorittamiseen. Niinikään nuorisorangaistuksen jälkeinen ylimääräinen aika voi olla monelle vaikeaa ilman yhteiskunnallista tukiverkkoa. Jälleen on tarpeen yli sektorirajojen toimiva viranomaisyhteistyö, jota tässä peräänkuulutan.

Arvoisa puhemies! Lakivaliokunta on mietinnössään kiinnittänyt huomiota nuorisorangaistuskokeilun rajoittumiseen vain muutamaa suurimpaan kaupunkiin ja pitääkin välttämättömänä, että jatkettua kokeilun loputtua nuorisorangaistus otettaisiin pysyvään valtakunnalliseen käyttöön. Mielestäni nuoriso vaatii omat rangaistuksensa ja erityiskäytäntönsä, sillä moni nuori rikoksentehtijä on vielä pelastettavissa. Totuus on kuitenkin se, että harva nuorisorikollinen vankilassa parantaa tapojaan, ja useimmilla aloittelevilla rikollisilla voi vankilatuomio ainoastaan pahentaa tilannetta. Nuorisorangaistuskokeilun jatkaminen on aiheellinen ja kannatettava esitys.

Ed. H a r k i m o : Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä nuorisorangaistuksen kokeilemisesta annetun lain 14 §:n muuttamiseksi ehdotetaan lain voimassaoloa jatkettavaksi vuoden 2001 loppuun. Kokeilu alkoi helmikuussa 97, ja nykyisten säännösten mukaan kokeilulain voimassaolo päättyisi nyt kuluvan vuoden lopussa. Nuorisorangaistusta on kokeiltu Espoon, Helsingin, Joensuun, Tampereen, Turun, Vaasan ja Vantaan kärjäoikeuksissa. Sillä pyritään korvaamaan osa ehdollisen rangaistuksen käyttöalasta. Lakivaliokunta on mietinnössään puoltanut hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana esittäen muutamia huomautuksia. Olen lakivaliokunnan jäsen ja niin valiokunnassa kuin nytkin olen lausunnon kannalla. Kokeilua on jatkettava, sillä onhan selvää, että johtopäätöksiä rangaistuksen toimitavuudesta on vaikea vetää, kun rangaistuksia oli syyskuun loppuun mennessä suoritettu ainoastaan 39 kappaletta 111 tuomiosta.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kuitenkin korostaa muutamia seikkoja nuorisorangaistuksen kokeilemiseen liittyen. Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisen aikana tuli esille oleellisia ongelmia, jotka vaikuttavat nuorisorangaistuksen soveltamiseen käytännössä. Yksi näistä on ongelma viranomaisyhteistyössä, jota tekevät syyttäjät, sosiaaliviranomaiset ja rangaistuksen täy-

täntöönpanosta vastaava Kriminaalihuoltoyhdistys.

Toinen ongelma liittyy nuorisorangaistuksen viranomaisyhteistyössä olevien toimijoiden asiantuntemuksen puutteeseen. Nuorisorangaistuksen toimeenpano alkaa siitä, että syyttäjä lähettää tutkintapyyntönsä sosiaalitoimen viranhaltijoille. Sosiaalityöntekijät ovat juuri niitä, jotka ensimmäisessä vaiheessa valikoivat nuorisorangaistukseen tuomittavat henkilöt. Näin ollen sosiaalityöntekijöiden asiantuntemuksesta huolehtiminen on mielestäni ensiarvoisen tärkeää. Ongelma on nimittäin siinä, että yksittäisillä sosiaalityöntekijöillä ei aina ole riittävän hyvää nuorisorangaistuksen tuntemusta eikä heille kerry kokemusta sen vaatimasta henkilötutkinnasta.

Mielestäni sosiaaliviranomaisen, Kriminaalihuoltoyhdistyksen ja syyttäjän välinen hyvä yhteistyö ja kaikkien osapuolien asiantuntemus luo edellytykset syytettyjen oikeudenmukaiselle kohtelulle ja nuorisorangaistuksen tarkoituksenmukaiselle käytölle. Kokeilualueilla tulisi myös pohtia, voisivatko sosiaalityöntekijät erikoistua tehtävissään nykyistä enemmän tekemään yhteistyötä eri tahojen ja eri asiakokonaisuuksien kanssa. Tämä vaatii alueilla panostusta henkilökunnan täydennyskoulutukseen ja jo sosiaalityöntekijöiden peruskoulutuksessa asian riittävästi huomioimiseen.

Mitä tulee kokeilun ulkopuolella olevien käräjäoikeuksien mukaan ottamiseen, en koe tätä vielä näin varhaisessa vaiheessa merkityksellisenä. Lakivaliokunta pitää kuitenkin lausunnossaan välttämättömänä, että viimeistään uuden kokeilujakson päätyttyä vuoden 2001 lopussa nuorisorangaistus otetaan pysyvästi valtakunnalliseen käyttöön. Kokeilua on tärkeää jatkaa valituissa käräjäoikeuksissa, jotta asiantuntemus kokemusalueilla kasvaa ja siihen liittyvät ongelmat pystytään mahdollisimman hyvin ratkaisemaan ennen valtakunnallista käyttöönottoa.

Nuorisorangaistukseen liittyviä selvitettäviä ongelmia viranomaisyhteistyön ja asiantuntemuksen turvaamisen lisäksi ovat muun muassa epätietoisuus rangaistuksen konkreettisesta sisällöstä, jäljellä olevan rangaistuksen mittaaminen ehtojen rikkomistilanteesta sekä nopeutetun käsittelyn käyttöönotto.

Arvoisa rouva puhemies! Tuomitut nuoret ovat lähes poikkeuksetta moniongelmaisia, joten eri viranomaistahojen yhteistyö ja rangaistuksen jälkihoito ovat erityisen tärkeitä, jotta näiden nuorten rikoskierteen katkaiseminen voisi onnistua.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Lakivaliokunta oli yksimielinen siitä, että hallituksen esitys nuorisorangaistuksen kokeilulain jatkamisesta hyväksyttiin. Joitakin kommentteja asian yhteydessä tietysti aina annetaan, niin kuin mietintökin osoittaa. Kysymyksessä on kolmisen vuotta käytössä olleen kokeilun jatkaminen kahdella vuodella.

Voi sanoa, että tämä on myös säästölaki tässä tilanteessa, vaikka sitä ei ehkä sellaiseksi suoraan mielletä. Se on säästölaki siinä mielessä, että jo nyt olisi ollut mahdollisuus säästää koko maan kattava ja pysyvä laki, jos hallitus olisi sellaisen valmistelun ajoissa aloittanut ja esityksen tänne tuonut.

Mutta kun näin ei ole, meillä on nyt kokeilun jatkamista koskeva lakiesitys. Kokeiluhan toteutetaan, niin kuin olemme kuulleet, seitsemän käräjäoikeuden alueella. Tästä syntyy muutamia ongelmia. Valiokunnassa nousi esille muun muassa se, että kun nuorisorangaistukseen tuomittu nuori siirtyy paikkakunnalta toiselle ja nimenomaan sellaiselle paikkakunnalle, jossa kokeilu ei ole voimassa eikä käytössä, tulee viranomaisongelmia ja muita täytäntöönpano-ongelmia. Tällaiset ongelmat poistuisivat, jos koko maa olisi kokeilun tai pysyvän järjestelmän piirissä.

Hallitus toteaa kokeilun jatkamisen osalta, että se aiheuttaa noin 2,5 miljoonan markan kustannukset vuosittain, eli summa on suhteellisen vähäinen. Arvelen, että jos kokeilu näiden seitsemän suuren paikkakunnan lisäksi laajennettaisiin kattamaan koko maa, kovin paljon suurempaa summaa ei lisää tarvittaisi, jolloin kokeilu voitaisiin ottaa käyttöön kaikkialla maassa ja näin alueellisesta rajauksesta johtuvat ongelmat poistuisivat.

Ongelmia toteuttamisessa olisi ehkä enemmänkin Kriminaalihuoltoyhdistyksen osalta, jonka resurssit ovat nyt riittämättömät ja jonka toimintaa kokeilu jo nykyisellään "rasittaa" melkoisesti. Ehkä juuri Kriminaalihuoltoyhdistyksen lisärahoitusta tarvittaisiinkin, jotta se pystyisi toteuttamaan perinteisen vapautuvien vankeiden huoltoon liittyvän työnsä ja sen lisäksi uudet tehtävät.

Näin ei nyt kuitenkaan ole tapahtumassa, vaan kokeilulaki on saamassa jatkoon kahden vuoden ajaksi. Tällöin on syytä todella korostaa viranomaisyhteistyön merkitystä jo jatkuvan kokeilun aikana ja erityisesti sen selvittämistä ja tehostamista pitäen silmällä sitä, että järjestelmä vuoden 2002 alusta saataisiin pysyväksi koko

maahan. Nähdäkseni on hyvin tärkeää, että ko-keilu laajennetaan pysyvänä koko maahan vii-meistään vuonna 2002. Tietysti mikään ei estä hyvää hallitusta antamasta esitystä jo aikaisem-min kokeilun laajentamista ja pysyväksi säätämi-sestä, vaikka kokeilu olisi menossa.

Kun valiokunnassa asiaa käsiteltiin, esitin ikään kuin koepallona, että olisi otettu vain vuo-den jatkoaika kokeilulle ja edellytetty eduskun-nan toimesta, että hallitus ensi vuoden aikana antaisi eduskunnalle esityksen pysyvästä, katta-vasta järjestelmästä. Tämä ajatus ei kuitenkaan saanut tulta, enkä sitä sitten lähtenyt viemään sen enempää eteenpäin, mutta tulkoon mainituk-si, että tällainen ajatus olisi mielestäni kyllä ollut varsin perusteltu.

Kun pysyvää lakia nyt kuitenkin toivon mu-kaan hallituksessa suunnitellaan, korostan sitä, että tässä yhteydessä tulee tarkastella muun muassa niitä asioita, joihin ed. Huotari äsken puheenvuorossaan kiinnitti huomiota. Hän ky-selikin, miksi valiokunta ei tässä yhteydessä ole paneutunut asiaan laaja-alaisesti. Syy siihen, että valiokunta ei asiaan laajasti lähtenyt, sen laajem-min kuin teki — aika laajasti kyllä käsitteli asiaa, mutta ei lähtenyt syihin ja seurauksiin ja lapsi- ja nuorisopsykologisiin ja muihin kysymyksiin pe-rehtymään — oli varmasti lähinnä se, että tämä laki on jatkolaki tässä vaiheessa. Muutetaan vain yhtä pykälää niin, että kokeilu jatkuu parin seu-raavan vuoden ajan. Mutta kun jatkoa katsel-laan, silloin vakavaan nuorisorikollisuusongel-maan on syytä paneutua syvällisesti, tehdä huo-lelliset selvitykset ja tutkimukset ja sitä kautta etsiä vielä uusiakin keinoja ongelmaan puuttu-miseksi.

Eräs keino, josta tässä yhteydessä on aika pal-jon puhuttu, on arestin käyttöönotto. Oma näke-mykseni on, että nopea, konkreettinen puuttumi-nen tilanteeseen nuoren rikoskierteen alussa on tärkeää. Tällaista konkreettista puuttumista saattaisi varmasti hyvinkin olla arestirangaistuk-sen käyttöön ottaminen. Kriminaalihuoltoyhdis-tyksessä asiasta keskusteltaessa se ei saanut va-rauksetonta kannatusta, mutta siitä huolimatta näkisin, että asiaa on kuitenkin syytä vakavasti selvittää ja etsiä tällaisia keinoja. Jokaisen rikos-kierteen katkaiseminen, tai kun saadaan yksikin rikoskierre katkaistua ja nuori palautettua aikai-nessa vaiheessa rehelliselle tielle, on niin arvokas asia, että siihen kannattaa panostaa. Olisi ollut viisasta panostaa jo nopeammin koko maassa, kuin mihin hallitus on tässä yhteydessä ollut val-mis.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Mo-nissa puheenvuoroissa on kauniin sanoin ja hy-vin perustellusti ylistetty nuorisorangaistuskoe-keilua. Varsinkin ed. E. Kanervan puheenvuoro-minusta osoitti, että hän oli syvällisesti nuorisori-kollisuusasioihin syventynyt entisessä elämä-sään ja puhui sen mukaisesti, miten kokenut ih-minen asioista tietää.

Koeaika oli verrattain lyhyt, mutta se osoitti jo, että nuorisorangaistus nähtävästi aikanaan hyvinkin tulee pysyväiseksi rangaistusmuodoksi meidän rikosoikeusjärjestelmässämme. Tarpeen on kuitenkin vielä, koska nämä olivat vain muu-tamat kuntayhteisöt, joiden piirissä tätä kokeil-tiin, jotka täällä on lueteltu pariin kolmeen kertaan, ottaa erityyppisiä alueita, koska rikollisuus on eri alueilla erilaista, Helsingissä ja Kuhmossa erilaista, rajan pinnassa erilaista kuin jossakin Länsi-Suomessa jne.

Kun lakivaliokunta nyt päättyvän ensimmäi-sen kokeilun esitystä viime kaudella pohdiskeli, todettiin silloin, että meillähän on rangaistuksia: sakko, ehdollinen vankeus ja vankeus. Silloin todettiin monissa keskusteluissa se, että jos nuorisorikolliselle, ensikertalaiselle, annetaan sakko, hän ei todellakaan sitä kykene maksa-maan. Jos se maksetaan yleensä, sen maksaa joku muu eikä nuori tunne ollenkaan yhteiskun-nan häntä kouraisseenkaan. Ehdollinen vankeus taas on laatuaan sellainen, että rangaistus herät-tää nuoressa ensikertalaisessa rikosentekijässä lähinnä naurua, ei käynyt kuinkaan, en saanut mitään, sain ehdollisen tuomion. Mutta kun näi-tä mahdollisia joitakin tulee lisää, yhteiskunta is-keekin sitten liiankin rajusti. Silloin yleensä lai-tetaan kiven sisään ja rangaistus muuttuu van-keudeksi, mikä taas, niin kuin täällä on kuvailtu jo tänäänkin, on nuorelle rikollisuuden oppilai-tos.

Lisäksi on todettava, että nuorisorangaistuk-sella on myös yhteiskunnallisen rangaistuksen luonne. Osittainhan rangaistus on todella kosto väärinteosta. Nuorisorangaistuksessa on nimit-täin tämä kiusallisuus, että joutuu lukuisia kym-meniä kertoja olemaan valvonnan alaisena ja suorittamaan erilaisia tehtäviä. Kun tiedetään 15—18-vuotiaiden mielialat ja -halut, he tuntevat todella, että he ovat nyt painimessa, jossa on paras toimia hyvin.

Täällä on usein puhuttu arestirangaistuksesta, joka on jokin mantra tai lempilapsi. Nythän on todettava, että yleensä meillä aina, jos ei nyt aivan lievä näpistys ja muu vastaava rikos ole kysymyksessä, suoritetaan pidätyksiä siinä laa-

juudessa kuin pakkokeinolaki antaa mahdollisuuden tai tutkinta muuten edellyttää. Mielestäni nuorisorangaistuksella on nimenomaan, kuten arestillakin, nuoreen ensi iskun vaikutus. Eri-lainen suhtautuminen häneen juuri näiden käyn-tien ja muiden kautta on hänelle todella yhteis-kunnan vastaus heti teon jälkeen.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Osit-tain tietysti voi yhtyä siihen, mitä edustajat Kankaanniemi ja Vähänäkki äsken totesivat. Oma käsitykseni on se, että tämä ei ehkä kuiten-kaan palvele sillä tavoin kuin kauniisti asian-tuntijat esimerkiksi lakivaliokunnassa esittivät. Mielestäni myöskin lakivaliokunnan mietinnös-sä esille ottama asia, nimenomaan nopeutettu täytäntöönpano ja nimenomaan nopeutettu rangaistus teon jälkeen, on se ainoa oikea keino, jolla nimenomaan nuorten tekemisiin voidaan puuttua.

Hieman eri mieltä olen siitä, mitä ed. Vähä-näkki totesi nimenomaan pakkokeinolain mah-dollisuuksista käyttäen sitä, kuten silloin aikai-semmin oli, jolloin nuori todella tunsu sen, että yhteiskunta välittää ja kiinnittää huomiota. Mutta nykyisin pidätysoikeus on sangen vaka-vissa rikoksissa mahdollinen. Sen johdosta mie-lestäni sitä arestisysteemiä ei enää kannata mai-nita silloin, kun puhutaan yhteiskunnan puuttu-misesta nuorten tekemiin tekoihin.

Arvoisa puhemies! Mielestäni olisi ollut kui-tenkin paikallaan, että tämä olisi laajennettu koko maahan. Minä en pidä sitä oikeuden-mukaisena, että vain osa nuorista pääsee tämän rangaistuslajin piiriin eli ne ihmiset, nuoret, jotka ovat kokeilun ulkopuolella, joutuvat ai-van eri asemaan. Mutta kun hallitus on näin päättänyt, me tiedämme, ettei meillä opposition edustajilla ole mitään mahdollisuuksia muuttaa näitä. Niin kuin ed. Kankaanniemi sanoi, tämä on tyypillinen säästölaki nimenomaan tältä osin.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Itsekin tuohon ajatukseen ajattelin käyttää pu-heenvuoron siitä syystä, että tämän, niin kuin ed. Vistbacka totesi, olisi ollut edullista ja hyvää olla koko maan kattava, koska ei ole mitään puolta siinä, jotta jossakin osassa kohdellaan nuoria toisella tavalla kuin toisessa osassa. Sen sijaan tietysti nämä kokeilut ovat jossakin mie-lessä hyväksyttäviäkin. Käsitykseni mukaan on tapahtunut kuitenkin jo tällä hetkellä, kun ko-keilu on ollut voimassa, jotta siinä on ollut

myönteistä näyttöä siitä, jotta tällä on saatu nuoret terveelle uralle sillä tavalla, että on voitu ojentaa kevyemmällä kädellä ja sieltä tultu oi-kean elämän pariin eikä välttämättä häkki ole heilahtanut, niin kuin ed. Erkki Kanerva tilan-netta kuvasi. Se on vihoviimeinen vaihtoehto, että ensimmäisenä nuori heitetään häkkiin ja siellä oppii niille kujeille, mitä siellä toveripiiris-sä voi oppia.

Tähän voisi todeta niin kuin vanhaan nuoriso-rangaistukseen joskus 50-luvulla. Jos kaveri vaikka ajoi luvatta autolla, sitä ei edes poliisille ilmoitettu, vaan kylän porukka, vanhemmat so-pivat keskenään, että kaveri tulee suorittamaan yhdyskuntapalvelua. Kaveri oli sitten kesän töis-sä ja sillä rikkomus sovitettiin, kun auto vähän särkyi luvattomassa käyttöönnotossa.

Siinä mielessä hallituksen esitys ja tämä kokei-lu on tavallaan laaja-asteelle saatettu ja toivoisi, jos tätä on mahdollista tarkistaa aikaisemmin, mitä esitetään, vaikka vuoden päästä, että tästä tulisi pysyvä, koko maahan ulottuva laki.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Muistutan edustajia, että kännykät on pidettävä suljettuina tässä salissa oltaessa.

Ed. O i n o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Aivan oikein on kannatettu käsiteltävänä olevaa asiaa, hallituksen esitystä nuorisorangaistuksen kokeilemisesta. Sikäli kuin itse olen ymmärtänyt, saadut kokemukset ovat olleet rohkaisevia, ja toivon, että laki voitaisiin aikanaan ulottaa koko maahan.

Oikeudenkäytön tarkoitushan on päästä sii-hen, että rikoksentekijä ei enää uusi rikoksiaan. Erityisesti nuorten kohdalla on tarpeen käyttää sellaista oikeutta, joka kasvattaa nuoria yhteis-kuntakelpoisiksi. Tällä hetkellä ehdonalaiset tuomiot ovat menettäneet rikollisten silmissä tehonsa. Tarvitaan jokin muu, parempi menet-tely yhteiskuntaan ohjaamiseksi. Tässä nyt on eräs malli kokeiltavana. Toivon, että kokeilu antaa pysyväälle lainsäädännölle tulevat tienvii-tat.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 14 §, voimaantulosäännös, johto-lause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laeiksi erikoissairaanhoidon lain ja kansanterveyslain 40 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 81/1999 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 16/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 16. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Hallitus ehdottaa, että niin kutsuttuja evo-rahoja eli erityisvaltionosuutta voitaisiin käyttää myös hammas- ja erikoishammaslääkärinkoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin. Tämä on hyvä laajennus rahojen nykyiseen käytötarkoitukseen.

Edelleen hallitus esittää, että otettaisiin nykyistä täsmällisemmät säännökset muissa terveydenhuollon toimintayksiköissä kuin yliopistollisissa sairaaloissa tehdyn yliopistotasaisen terveystieteellisen tutkimuksen kustannuksiin suoritettavan korvauksen maksamisesta. Myös tämä on hyvä täsmennys ja sillä on käytännön merkitystä. Se tuo esimerkiksi Reumasäätien sairaaan evo-rahojen piiriin nykyistä paremmin.

Esityksen kannalta on erittäin tärkeää, että esimerkiksi terveyskeskuksissa ja aluesairaaloissa tehdään tutkimusta, levitetään rahojen käyttöä, vaikka ne edellyttävät yliopistotasosta koulutusta ja tutkimusta. Tutkimusta on tehtävä nimenomaan esimerkiksi sairauksien ehkäisyn mielessä, jotta voitaisiin paremmin ehkäistä laajoja kansansairauksia.

Esityksen valiokunta on yksimielisesti hyväksynyt ja kiinnittänyt huomiota myös sellaisiin ongelmiin, että joissakin asiantuntijalausunnoissa tuotiin esille ongelma, että evo-rahat estäisivät erikoislääkärien saamisen esimerkiksi Pohjanmaalle. Silloin evo-rahojen rajoittaminen ei mielestäni ole oikea toimenpide vaan nimenomaan käyttötarkoituksen laajentaminen, minkä hallituksen esityskin pitää sisällään. Evo-rahoja ei pidä asettaa kyseenalaisiksi.

Tässä yhteydessä haluaisin kiinnittää huomiota myös toiseen hallituksen esitykseen, joka on selkeästi heikennys nykyiseen tilanteeseen eli siihen rahasummaan, joka ensi vuonna olisi käytet-

tävissä erityisvaltionosuuteen. Tämä on asia, jota eduskunnassa on useana vuonna käsitelty, kun edellisetkin hallitukset ovat esittäneet leikkauksia evo-rahoihin ja eduskunta on aina osoittanut ymmärtämyksensä ja valmiutensa lisätä nämä rahat ja näin on tapahtunut. Siksi tuntuu hyvin erikoiselta, että hallitus jälleen esittää 67 miljoonan markan leikkausta. Tästä asiasta sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut lausunnon valtiovarainvaliokunnalle, koska se liittyy ensi vuoden budjettiin. Toivon, että valtiovarainvaliokunta eduskunnan hyviä perinteitä noudattaen korjaa tämän kohdan ja osoittaa nämä rahat.

Erityisesti kiinnitettiin huomiota siihen, ja se itse asiassa on valiokunnan mietinnössä mutta myös jo hallituksen esityksessä, että yliopistollisissa sairaaloissa suoritettavaa tutkimusta on tarpeen painottaa välittömämmin terveydenhuollon ja kliinisen sairaanhoidon kehittämiseen, esimerkiksi hoidon vaikuttavuutta koskevaan tutkimukseen. Tämä on erittäin tärkeää. Hoidon vaikuttavuutta on vielä aivan liian vähän tutkittu. Kun potilaita hoidetaan, pitäisi tietysti hoitaa sillä tavalla, että sillä voitaisiin sairaus parantaa tai ainakin lieventää sairauden aiheuttamaa haittaa. Tietysti olennainen osa tutkimuksesta on se, että tutkitaan, miten voitaisiin ehkäistä sairauksia ja erityisesti laajoja kansansairauksia.

Tämän päivän lehdet ovat kertoneet, että sepelvaltimotauti on edelleen miesten yleisin kuolinsyy ja naisillakin neljänneksi yleisin kuolinsyy. Kun olemme saaneet valiokunnassa käyttöömme Turun yliopistosairaalan luettelon, mihin näitä evo-rahoja on käytetty, me olemme täällä vuosia puhuneet evo-rahoista, mutta harvoin on katsottu aivan konkreettisesti, mihin niitä rahoja käytetään. Juuri mainitsemani uutinen huomioon ottaen on tärkeää tietää, että evo-rahoja käytetään esimerkiksi sen tutkimiseksi, miten ympäristötekijät vaikuttavat sepelvaltimotaudin syntyyn, ja myös sepelvaltimotaudin riskitekijöitä tutkitaan ja nimenomaan rasvoja, seerumien lipidien säätelyä lapsilla ja nuorilla aikuisilla, koska monta kertaa alkavat jo tietyt varsin nuoresta iästä vaikuttaa elintavat, jotka myöhemmin johtavat sepelvaltimotautiin.

Erityisesti mielestäni juuri tämä Turun yliopistosairaalan luettelo on kiinnostava sen vuoksi, että tämä osoittaa, että varsin paljon näitä evo-rahoja käytetään erilaisten lastentautien tutkimiseen. Sitä pidän tärkeimpänä, koska kaikkein vaikeinta perheissä on se, kun lapsi sairastuu ja sairastaa. Silloin on tärkeää juuri se, miten

voidaan ehkäistä sellaisia kansansairauksia, jotka ovat tyypillisiä Suomelle. Insuliinipuutosdiabeteksen ennustamista ja ehkäisyä, jota myös Turussa tutkitaan, ja samaten muita lasten sairauksia, allergian ehkäisyä, lasten ja nuorten hengitystieinfektioita, kaikkia näitä evo-rahoilla tutkitaan.

Mielestäni näissä on riittävästi perusteita sille, että eduskunta jälleen kerran korjaisi hallituksen esitystä eli ei nyt tätä käsiteltävänä olevaa esitystä, vaan korjaisi budjettia niin, että evo-rahojen leikkaus estettäisiin ja sinne lisättäisiin tarvittavat 67 miljoonaa markkaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 47, 47 a ja 47 b §, voimaantulosäänös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 40 §, voimaantulosäänös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys tuomareiden nimittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 109/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Ojanen: Arvoisa puhemies! Tuomareiden nimittämisjärjestelmässä tasapainoillaan kahden tärkeän periaatteen ristivedossa. Toisaalla vaikuttaa periaate tuomioistuinten riippumattomuudesta suhteessa lainsäädäntövaltaan ja hallitusvaltaan. Tuomareiden nimittämisessä riippumattomuus tarkoittaa, että tuomareiden nimittämistä ohjaavat ainoastaan tuomarin pätevyyteen liittyvät kysymykset, eivät esimerkiksi poliittisten ryhmien edut. Toisaalta täytyy huolehtia, että tuomioistuinten kaltainen pitkälle itsenäinen järjestelmä toimii avoimesti ja että tuomioistuinlaitoksen sisälle ei rakennu instituution perusperiaatteita vääristäviä käytäntöjä. Avoimuuden ja riippumattomuuden tukeminen sekä

nimitysprosessissa että kelpoisuusvaatimuksissa on ollut selvästi myös hallituksen esityksen lähtökohtana.

Ensimmäisenä tuomareiden nimittämisestä. Hallituksen esitys pyrkii avoimuuden lisäämiseen siirtämällä tuomareiden nimitysvaltaa tuomioistuinten ulkopuolelle. Nimityksiä valmistelemaan ehdotetaan luotavaksi uusi instituutio, virkaesityslautakunta. Lautakunnan tehtävänä on antaa tasavallan presidentille esityksiä tuomareiden nimittämisestä. Tällainen nimitysvalan siirto laajemmalle elimelle lisää järjestelmän avoimuutta ja samalla se on askel kohti demokraattisempaa käytäntöä. Poikkeukseksi jää kuitenkin korkeimpien oikeuksien oikeusneuvoston ja hallintoneuvoston nimittäminen, joka esityksessä edelleen jätetään korkeimpien oikeuksien sisäisesti hoidettavaksi asiaksi.

Valittu kompromissi jättää jälkeensä muutamia avoimia kysymyksiä. Näyttää siltä, että aloitettua uudistusta ei ole uskallettu viedä loppuun saakka. Henkilökohtaisesti olisin ollut valmis ulottamaan virkaesityslautakunnan esitykset koskemaan myös korkeinta oikeutta ja korkeinta hallinto-oikeutta.

Kompromissista johtuen esitykseen sisältyy valtioneuvoston oikeus pyytää virkaesityslautakunnalta lausunto korkeimpien oikeuksien tekemistä nimityksistä. Pitää myös tarkkaan arvioida, miten nimitysjärjestelmään vaikuttaa se, että virkaesityslautakunnan nimittää juuri valtioneuvosto ja että viisi lautakunnan jäsentä nimitetään oikeusministeriön esityksestä valtioneuvoston päätöksellä. Eräät tahot pelkäävät oikeuslaitoksen politisoituvan, (Ed. Aittoniemi: On jo politisoitunut!) mutta tämä pelko on mielestäni aiheeton, koska oikeuslaitoksen riippumattomuus on meidän kaikkien yhteinen kiistaton tavoite.

Virkaesityslautakunnan jäseniksi tulisi pääasiassa tuomareita sekä lisäksi yksi syyttäjä ja yksi lakimies. Korkeimpien oikeuksien presidentit toimisivat virkansa puolesta lautakunnan puheenjohtajina. Tätä esityksen kohtaa voisi miettiä uudelleen. Voisivatko puheenjohtajana vaihtoehtoisesti toimia korkeimpien oikeuksien nimeämät jäsenet? Esityksessä ei ole mainintaa lautakunnan jäsenten sukupuolesta. Jonkinasteinen suositus naisjäsenten mukanaolosta olisi ollut suotavaa, vai soveltuuko tasa-arvokiintiö myös tähän? Oikeusministeriö on saanut etenkin virkaesityslautakunnan asettamisesta ristiriitaisia lausuntoja, joten valiokunnassa ollaan varmasti melkoisessa ristitulessa.

Sitten kelpoisuusvaatimuksista. Esityksen eh-

dottamat muutokset kelpoisuusvaatimuksiin ovat varsin onnistuneita. Taitojen korostaminen saa keskeisimmän sijan ja mahdollistaa myös nuorempien tuomareiden uralla etenemisen. Hyvä näin, sillä nykyisessä käytännössä virkikään on tuijotettu aivan liian tiukasti. Myös esitys virkojen julkistamiseksi avoimeen hakuun edesauttaa paljon kaivattua avoimuuden toteutumista ja vähentää spekulatiota siitä, onko oikeuslaitoksissa erilaisia sisäpiirejä, jotka haluavat nimittää omia kandidaattejaan tiettyihin virkoihin. Tämä vaara on olemassa niin sanotussa kutsumusmenettelyssä.

Virkamieslautakunnan luominen ja kelpoisuussäännösten yhdenmukaistaminen lisäävät järjestelmän uskottavuutta monin tavoin. Tuomareilla tulee olla monenlaista kokemusta yhteiskunnasta. Mielestäni monipuolinen taustojen parempi huomioon ottaminen nimitysprosessissa koituu koko kansakunnan eduksi. Oikealla tavalla toteutettuna virkaesityslautakunta mahdollistaa sekä riippumattomuuden että avoimuuden lisäämisen. Toivon, että uudistus lisää kansalaisten luottamusta oikeusjärjestelmään.

Ed. L a x : Fru talman, rouva puhemies! Lagstiftningen om utnämning av domare ansluter sig till vår nya grundlag och den utgör en viktig beståndsdel av fundamentet för hela vår samhällsordning, vilken som känt förutsätter att den politiska beslutande- och verkställandemakten å ena sidan och den dömande makten å andra sidan hålls isär, precis som riksdagsledamot Kirsi Ojansuu påpekade i sitt anförande.

Jag anser därför att den avgörande ledstjärnan vid utskottsbehandlingen av regeringens förslag skall vara att slå vakt om domarnas och domstolarnas oavhängighet och därigenom samtidigt medborgarnas rättsskydd. Jag kan också ansluta mig till kollegan Kirsi Ojansuu när hon säger att en mycket viktig del av det här förslaget och en viktig del av de svåra frågor, som i utskottsbehandlingen måste prövas, är hur riksdagen skall kunna säkerställa att den föreslagna tjänsteförslagsnämnden också i praktiken skall kunna fungera sakligt, öppet och trovärdigt.

Rouva puhemies! Hallituksen esitys on keskeinen osa koko yhteiskuntajärjestystä, jonka osalta, kuten tiedämme, edellytetään, että toisaalta poliittinen päätöksenteko ja toimeenpanovalta ja toisaalta tuomiovalta pidetään visusti erillään toisistaan. Asiaanhan kiinnitti ed. Ojansuu huomiota jo edellisessä puheenvuorossa.

Oma näkemykseni on se, että tuomarien ja tuomioistuinten riippumattomuus, tai itse asiassa sen varjeleminen yhtä lailla kuin kansalaisen oikeusturvanäkökohdat, täytyy asettaa hallituksen esityksen valiokuntakäsittelyssä ehdottomaksi johtotähdkeksi.

Kun aikoinaan hallituksen esitys uudeksi perustuslaiksi — silloin sitä sanottiin hallitusmuodoksi — annettiin, ei osattu ennakoida, ei oikein tullut mieleen, että tuomareiden nimitysasiasta ruvettaisiin vääntämään kättä siinä määrin kuin tuomareiden nimityslainsäädännön valmistelun etenemisen myötä todellisuudessa on käynyt. Niin kuin myös edellisessä puheenvuorossa kuullimme, kannat ovat koko tämän valmistelutyön aikana menneet pahasti ristiin. Kysymyksessä on siis hyvin tarkan tasapainon löytäminen poliittisen toimeenpanovallan ja tuomareiden ja tuomioistuinten riippumattomuuden välillä.

Sen jälkeen kun varsinainen esitys virkaesityslautakunnan asettamisesta oli valmistunut valmistelevassa työryhmässä, on tavallaan kahdessa ratkaisevassa käsittelyvaiheessa aivan loppusuoralla, ettei sanoisi viime tingassa, tehty pari muutosta. Ensimmäinen on tietysti se, että perustuslakivaliokunta viimeistellessään mietintönsä, joka koski uutta perustuslakia, muutti 58 §:ää, joka koski nimenomaan tasavallan presidentin päätöksentekoa tuomareita nimitettäessä, ja tämä päätöksenteko siirrettiin silloin valtioneuvoston esityksestä tapahtuvaksi.

Toinen tällainen viime vaiheessa tullut lisäys tuli juuri ennen kuin hallitus lopullisen ratkaisun, päätöksensä tuomareita koskevan nimityslainsäädännön osalta, teki eli 7 §:ään otettiin lisäys, joka koski ylimpien tuomioistuinten tuomareiden nimittämistä, ja lisättiin tähän mahdollisuus pyytää virkaesityslautakunnalta lausunto. Minä oletan, kun kysymyksessä on näin herkkä tasapainoilu valtiovalan eri tahojen ja vaikutusvallan välillä, että perustuslakivaliokunta koko laajuudessaan pohtii, miten nämä lisäykset tosiasiallisesti nyt vaikuttavat tähän tasapainoon, ja että myös tarvittaessa perustuslakivaliokunnalla niin kuin muillakin valiokunnilla olisi valmius tarkistaa kantansa.

Myös viime vaiheessa lisättiin korkeimpien oikeuksien presidenttien kelpoisuusvaatimuksiin vaatimus johtamistaidosta. Se ei ehkä ole niin ihmeellinen asia sinänsä, mutta sitäkin sietää valiokunnissa pohtia. Jos tietoni on oikea, niin perinteinen lähtökohta on se, että korkeimpien oikeuksien presidentit ovat ensisijaisesti maamme etevimpiä tuomareita, lakimiehiä, ja näiden tuo-

mioistuinten hallinto ja johtaminen on asia, joka ensisijaisesti kuuluisi kansliapäällikölle. Mutta tämä on nyt vain eräs yksityiskohta. Kannattaa kuitenkin valiokuntakäsittelyssä kiinnittää siihenkin huomiota.

Olen hyvilläni, että hallitus tässä esityksessään myös on kiinnittänyt huomiota oikeusasiamiehen havaintoihin, jotka sitä paitsi aivan taannoin olivat keskustelun kohteena myös tässä salissa ja myös nyt perustuslakivaliokunnan pohdittavana. Oikeusasiamies totesi, että uusi oikeudenkäyntimenettely edellyttää uusia taitoja myös tuomareilta, eikä vähiten kielitaitoa, ja hän kiinnitti myös huomiota siihen, että kaksikielisissä tuomiopiireissä on tärkeää, että tuomarit hallitsevat molemmat kansalliskielet. Tämä todetaan myös hallituksen esityksessä sillä lailla, että tuomareita nimitettäessä kaksikielisillä alueilla kummankin kansalliskielen hallinta olisi huomattava ansio. Se on varmasti aivan oikein. Teeke vain mieli lisätä, että hyvin monessa tapauksessa se ei ole pelkästään huomattava ansio, vaan se on välttämättömyys.

Fru talman! Jag är glad över att regeringen också i slutskedet av behandlingen av den här propositionen tog fasta på justitieombudsmannens framställningar. Han hade ju redan tidigare fast uppmärksamhet vid problemerna, när det gäller att komma till rätta på svenska i våra domstolar.

Sedan vill jag avsluta med att förena mig om den strävan som också präglar den här propositionen. Man vill öppna domarbanan för kretsar utanför det traditionella domstolsväsendet och göra den intressant också för andra jurister. Det här är säkert en lovvärd strävan, men det är nog viktigt att inse att här räcker det inte ens med en välfungerande tjänsteframställningsnämnd, som har en aktiv inriktning på att söka andra än tidigare domare till domare. Det måste också göras intressant att bli och vara domare och det här är nog värt en hel massa för sig, som jag inte skall gå in på närmare nu.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Voimassa olevan lain mukaanhan tasavallan presidentti nimittää tuomarit hovioikeuksien asetettua kolme hakijaa ehdolle, mistä sitten valtioneuvoston esittelyn jälkeen oikeusministeri esittelee tasavallan presidentille pätevimmäksi katsotun ehdokkaan.

Nykyistä järjestelmää on moitittu liiaksi sisäänpäin lämpiäväksi sekä siitä, että tuomarin-

ura olisi liiaksi suljettu ja että vain oikeuksien sisältä aukenee etenemismahdollisuus. Toisaalta on aiheellisesti kysytty, mistä esimerkiksi vaikka Vaasan hovioikeudessa voidaan tietää, onko haettavaan virkaan vaikka Jyväskylän kärjätuomari tai Helsingin kärjätuomari henkilönä pätevämpi.

En siis välttämättä pidä hallituksen esitystä erityisestä virkaesityslautakunnasta huonona ratkaisuna, vaikka kentältä on tullutkin joitakin huolestuneita viestejä ja väitteitä siitä, että esitys virkaesityslautakunnasta saattaisi politisoida tulevaisuudessa tuomarien virat, kun valtioneuvosto nyt asettaa viideksi vuodeksi kerrallaan tämän yksitoistajäsenisen virkaesityslautakunnan.

Mielestäni tällainen pelko on turhaa. Aina-kaan itse en sitä ymmärrä, koska tasavallan presidenttihan viime kädessä nimittää tuomarit, niin kuin tähänkin saakka on tapahtunut.

Esityksessä edelleen korkeimpien oikeuksien jäsenet valittaisiin entiseen tapaan eli ne täydentäisivät itse itseään. Sopiikin miettiä, onko näin oikein ja miksi korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus asetetaan eri asemaan nimitysmenettelyssä kuin missä muut oikeudet ovat.

Virkaesityslautakunta tosin voi esityksen mukaan antaa lausuntonsa tai valmistella korkeimpien oikeuksien nimitykset, mutta miksi asia jätetään korkeimpien oikeuksien harkinnan varaan, pyydetäänkö tätä esitystä vai ei? Kun viime vuosina on puhuttu oikeuslaitoksen uskottavuudesta, niin ongelmana on nimenomaan esiintynyt korkeimman oikeuden julkisuuskuva.

Arvoisa puhemies! Viime vuosina on useaan otteeseen keskusteltu korkeimpien oikeuksien nimitysmenettelystä ja siitä, onko asianmukaista, että nimittäminen tapahtuu juuri nykyisessä muodossaan, eli omasta piiristä. Tätä keskustelua on syytä edelleen jatkaa myös valiokunnassa.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karpio totesi tässä, että tuomarien nimittämismenettelyä on moitittu sisäänlämpiäväksi, ja itse myös asetti kyseenalaiseksi hallituksen esityksessä ehdotettavan järjestelmän, jonka mukaan korkeimpien oikeuksien jäsenet nimitettäisiin vastaisuudessaakin suurin piirtein samalla lailla kuin nyt. Haluaisin vain tässä oikaista erään väärinkäsityksen, joka tavaltaan kuulostaa myös ed. Karpion lausuman takaa.

Se on se, että vaikkakaan, niin kuin eduskunta itse on todennut, korkeimpien oikeuksien jäsen-

ten palkkaus ei ole kohdallaan, niin siitä huolimatta rekrytointi ylimpien oikeuksien tuomarin virkoihin on onnistunut varsin laajasti ja monipuolisesti ja sinne on saatu perinteisen tuomioistuiniin ulkopuolelta jopa asianajajia, mikä on melkoinen saavutus ottaen juuri palkkauspuolen huomioon.

Minä toivon, ettei tällainen väärinkäsitys ohjaisi valiokuntatyöskentelyä eikä eduskunnan päätöksentekoa vastaisuudessa. On myös muita vastauksia tähän, miksi ei ole syytä poiketa korkeimpien oikeuksien osalta esitetystä.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En väittänyt missään vaiheessa, että korkeimpien oikeuksien jäsenten ammattipätevyys olisi huono. Pääinvastoin asia on täsmälleen niin kuin lakivaliokunnan puheenjohtaja Lax totesi, eli siellä on muun muassa konkurssiasioihin erikoistuneita korkeimman oikeuden jäseniä, entisiä asianajajia. Siitä ei ollut puheessani kyse, vaan yleensä julkisuuskuvasta ja nimittämismenettelystä. Varmasti myös lakivaliokunta vielä pohtii, voitaisiinko siinä yhtenäistää nimittämismenettely samalla tavalla kuin nyt tapahtuu ali-oikeuksissa tulevaisuudessa.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Kun ajattelee käsiteltävää asiaa eli tuomareiden nimitysmenettelyn uudistamista, sanon, että luulisin sen kiinnostavan aika suurta määrää edustajia sen takia, että ei ole kuin pari vuotta aikaa, kun esimerkiksi korkeimman oikeuden ja tuomioistuinelaitoksen piiristä kokonaan käytiin keskustelua sekä julkisuudessa että tässä talossa useita kuukausia. Tällä hetkellä mielenkiinto ei myöskään julkisen sanan puolella vaikuta kovin suurelta, koska ei ole yhtään lehtimiestä lehterillä.

Täällä on esitetty hyviä näkökohtia. Koetan omassa esityksessäni, koska asia liippaa käytännön työtäni niin läheltä, pitää tässä kohtaa puheenvuoron ja sanoa, että mielestäni esityskokonaisuus on aika tasapainoinen ja perusteellisesti harkittu, mutta ollaan hyvin paljolti kultavaaka-asioissa ja sellaista järjestelmää, joka kaikkia tyydyttäisi, joka olisi aukoton ja josta ehdottomasti kaikki voisivat sanoa, että tämä on ainoa oikea, ei ole eikä tule. Mutta on kysymys perustuslakimme mukaisesta keskeisestä tehtävästä, tuomioistuinelaitoksesta, ja nimitysjärjestelmä vaihtuu siihen tavattoman paljon.

Uutena organaana tähän tulee virkaesityslautakunta. Kun nykyisin nimitysmenettely on ollut, niin kuin täällä on kerrottu, varsin tuomiois-

tuinten sisäistä, tässä on haluttu tätä jossain määrin laajentaa. Voidaan tietysti tässäkin kohdalla sanoa, että kun tulee virkaesitysautakunta, jossa on yksitoista jäsentä, jotka nimitetään viideksi vuodeksi, on tässäkin se vaara, että virkaesitysautakunnasta tulee omalla tavallaan hyvin sisäänpäin lämpiävä. Kun viitenä vuotena koontuvat samat henkilöt yhdessä ja tekevät näitä esityksiä ollen kaikkivoipia, koska lautakunta tekee esityksen tasavallan presidentille nimitettävistä henkilöistä, voidaan tässäkin aina sanoa, että se on problemaattista. Viisi vuotta on myös aikana melko pitkä. Joku voisi sanoa, että aika ei saa olla näin pitkä, lautakunta olisi samassa kokoonpanossa vain kolme vuotta tai lyhyemmän ajan kuin viisi vuotta. Mutta nämä ovat niitä kysymyksiä, joista voidaan loputtomasti käydä keskustelua.

Virkaesitysautakunnassa on yksitoista jäsentä. Niistä viisi tulee valtioneuvoston ulkopuolelta täysin nimitetyiksi. Puheenjohtaja on korkeimman oikeuden presidentti viran puolesta ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentti varapuheenjohtajana. Hovioikeuden presidentit valitsevat keskuudestaan yhden jäsenen ja yhden varajäsenen. Esityksessä ei tosin sanota, että varajäsen on joku hovioikeuden presidenteistä, mutta koska he varajäsenen valitsevat, ilmeisesti tarkoitetaan sitä, että hän on nimenomaan joku muista hovioikeuden presidenteistä. Samoin ei sanota suoranaisesti, että korkein oikeus valitsee keskuudestaan presidentille varajäsenen, mutta sitä ilmeisesti tarkoitetaan, että hän ei voi olla muu kuin tuomari.

Mutta sitten on viisi jäsentä, jotka valtioneuvosto nimittää, eli käräjäoikeuden laamannien, hovioikeuden neuvosten, käräjätuomareiden, hallinto-oikeustuomareiden ja erikoistuomioistuinten tuomarien edustajat sekä heidän varajäsenensä ilmoittautumisen perusteella. Siis viiden jäsenen osalta voidaan kysyä, politisoituko tämä, kun valtioneuvosto nimittää. Pidän sitä varsin epätodennäköisenä, koska kun käydään tätä keskustelua, en pidä sitä vaaraa kovin suurena, että asia voisi politisoitua. Väittäisin, että se ei politisoidu sen enempää kuin nykyinen järjestelmä. Tämä on mielestäni puolueettomampi kuin nykyinen järjestelmä.

Nykyisin, kun hovioikeudet tekevät virkaesityksiä, on ymmärrettävää, että helposti se, joka tunnetaan hyvin omassa keskuudessa, saavuttaa aina tietyn etulyöntiaseman, tai sitten nykyjärjestelmässä on niin, että hän nimenomaan tulee pois suljetuksi. Jompikumpi on ehkä helpommin näh-

täviissä. Tämä sinänsä mahdollistaa tasapainoisemman esityksen.

Kun lisäksi vielä Asianajajaliitto tekee asianajajien joukosta yhden esityksen varajäsenestä ja samoin valtakunnansyyttäjä, siis tulee mukaan yksi yleinen syyttäjä ja hänen varajäsenensä, niin kiinnitän huomiota siihen, että nämä kaikki yksitoista ovat laajasti ottaen tuomioistuinlaitoksen sisältä, siis joko ammattituomareita, tai sellaisia kuin asianajajat, jotka toimivat tuomioistuinissa samoin kuin syyttäjät toimivat tuomioistuimissa. Tässä ei ole sen piirin ulkopuolelta yhtään.

Mielestäni olisi kannattanut harkita ehkä vielä sitä perusteellisesti, että olisi joku, joka olisi myös tämän toiminnan piirin ulkopuolelta. Henkilökohtaisesti olisin ainakin vakavasti miettinyt, pitäisikö näin olla. Meillä on kolme oikeustieteellistä tiedekuntaa: Helsingin, Turun ja Lapin yliopistoissa on oikeustieteellinen tiedekunta. Niiden professoreiden joukosta olisi voitu valita yksi jäsen, joka nimenomaan koulutustaan ja muun puolelta katselisi valintaa, mutta ei olisi sisällä tuomioistuinlaitoksessa suoraan. Tästä tulee kaksitoista. Yksitoistakin on aika laaja määrä, yksi henkilö sinne tai tänne ei paljon sitä lisää, mutta tällaista olisin voimakkaasti miettinyt, voisiko myös sieltä ilmoittautua ja tulla.

Sitten ovat nämä, jotka eivät ole viran puolesta taikka eivät tule suoraan tietyistä joukosta, joka itse tekee sen esityksensä, eli nämä viisi tuomaria, jotka tässä on mainittu. Täällä sanotaan, että se joukko voi tehdä esityksen useammastakin henkilöstä. Minä sanoisin, että sen täytyy tehdä esityksensä useammasta henkilöstä. Miksi? Siksi, että tästä tulee hyvin miesvaltainen, jos katsotaan esimerkiksi nykytilannetta. Kun katsotaan viran puolesta ja katsotaan hovioikeuden presidenttejä jne., lautakunnasta tulee helposti hyvin miesvaltainen. Tämä johtaa taas siihen järjestelmään, otan nyt esimerkkinä, että käräjätuomarien tai hovioikeustuomarien täytyy aina valita nainen edustajakseen. Niissä on useita naisia myös jäseninä. Niiden on pakko valita nainen lautakuntaan, koska muuten ei naisia tulisi ollenkaan. Pitäisi näiden, jotka tekevät esityksen, valita useampi ehdokas sinne, ainakin kaksi ja molempia sukupuolia, jolloin olisi valinnanmahdollisuutta tasapainottaa esitystä myös maantieteellisesti, sukupuolen mukaan, iällisesti jne., ettei olisi yksi vaan useampi, kun valtioneuvosto voi heistä tehdä lopullisen valinnan. Tätä pitäisin aika tärkeänä.

Mitä tulee nimitysmenettelyyn, että korkeimmasta oikeudesta ja korkeimmasta hallinto-oikeudesta ei tehdä tasavallan presidentille esitystä, tietysti koko järjestelmä on tässä kohtaa erilainen. Tuomarinvirat ovat yleensä hakumenettelyn kohteena. Korkeimmassa oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa on ilmoittautumismenettely. Jos halutaan muuttaa, silloin pitäisi myös korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden virat muuttaa hakuviroiksi jne., muuttaa järjestelmää aika perusteellisesti.

Minulle kelpaa tämäkin järjestelmä, joka tässä on nyt tullut. Mutta yhteen kohtaan, pieneen detaljiin, puutun, kun täällä annan omia käsityksiäni myös valiokunnalle. Minua ihmetyttää 7 §:ssä, johon tuli hallituksen iltakoulun jälkeen korjaus, 2 momentti: "Virkaesityslautakunta voi valtioneuvoston tai esityksen tekevän tuomioistuimen pyynnöstä antaa lausunnon oikeusneuvoksen tai hallintoneuvoksen nimittämistä koskevassa asiassa." — Minua hiukan tässä kohtaa ihmetyttää sana "valtioneuvosto". Miksi valtioneuvoston esityksestä? Ymmärrän, että esityksen tekevä tuomioistuin, korkein hallinto-oikeus tai korkein oikeus, voi pyytää, mutta miksi valtioneuvosto, kun se ei muuten osallistu virkanimitysmenettelyyn? Miksi se tässä puuttuisi asiaan? Mieluummin minä laventaisin tätä niin, että virkaesityslautakunta voisi aina antaa lausuntonsa, jos se katsoo sen tarpeelliseksi, että se itse saisi päättää. Koska se kaikista muistakin päättää, niin vaikkei sen tarvitsisi automaattisesti antaa lausuntoa, se voisi itse päättää, antaako se lausunnon korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden tehtäviin ilmoittautuneista. Minulle ei myöskään perusteluista aukene, miksi se on valtioneuvosto tässä kohtaa.

Problematiikka, joka tulee virkaesityslautakunnasta, ei täysin tässä ilmene, mutta mielestäni se on probleema, että käsitykseni mukaan tuomarinimityksiä tulee aika paljon nykyisessä järjestelmässä. Hovioikeuksissakin on useita hovioikeudenneuvoksen virkoja. Kun ne ovat eri palkkaluokissa, ne ovat eri virkoja. Nimitettäviä henkilöitä tulee aika paljon. Virkaesityslautakunta tulee aika työllistetyksi. No, se nähdään, kuinka se sitten käytännössä toimii.

Täällä ei ole käyty keskustelua yhdestä kohtaa, josta vielä haluan lyhyesti sanoa. Se on 15 §, sidonnaisuuksien ilmoittaminen. Meillä on valtion ylemmistä virkamiehistä valtion virkamieslain 8 a §:ssä säännös ylempien virkamiesten sidonnaisuuksista ja ilmoittamisesta. Tuomarikunnasta ei tällaista tähän asti ole ollut lainkaan.

Tässähän menetelmä on se, että viitataan valtion virkamieslain 8 a §:ään, mikä tarkoittaa sitä, että on annettava selvitys elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta varallisuudesta sekä kyseiseen virkaan kuulumattomista tehtävistään, 18 §:ssä tarkoitetuista sivutoimintaan ja muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen edellytyksiään hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä. Tämä käy mielenkiintoiseksi. Kaikkein ongelmallis on kohta ”muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa edellytyksiä hoitaa tehtävä”. Tuomarintehtävän riippumattomuus muista elimistä on tavattoman herkkä asia. Tällä hetkellä siitä ei ole ollut ilmoitusvelvollisuutta. Nyt se tulee. Kaikkia tuomareita pidetään samalla viivalla olevina, mutta perusteluista ei käy ilmi tarkasti selvitykset siitä, mitä tarkoitetaan muilla sidonnaisuuksilla eikä käy myöskään valtion virkamieslain 8 a §:stä, kun hallitus antoi esityksensä, eikä myöskään hallintovaliokunnan mietinnöstä.

Otan tässä kaksi ryhmää esille. On poliittiset eli puoluepoliittiset sidonnaisuudet. Onko niillä vaikutusta? Katsotaanko niillä olevan tuomarin-tehtävissä vaikutusta? Kuuluminen poliittiseen puolueeseen? Ylempiin virkamiehiin yleensä ei tällä ole katsottu olevan vaikutusta. Oma henkilökohtainen käsitykseni on, että poliittinen sidonnaisuus ei vaikuttaisi, että sitä ei tarvitsisi ilmoittaa yleisesti. Mutta sitten on olemassa myöskin erittäin laaja järjestökenttä. Täälläkin on käyty keskustelua siitä. Meillä sinänsä laillisten järjestöjen sisäisessä säännöstössä voi olla sitoutumisvelvollisuuksia muihin samaan järjestykseen kuuluvia kohtaan. Ovatko ne seikkoja, jotka on pakko ilmoittaa esimerkiksi? Tämäntapaiset kysymykset tulevat olemaan tuomarikunnan kohdalla erikoisen tärkeitä, ja niistä on käyty keskustelua. Nyt tämä tilanne ensimmäisen kerran meillä realisoituu, ja tässä kohtaa mielestäni valiokunnan pitäisi tehdä erikoisen tarkkaa työtä, koska muut sidonnaisuudet kautta linjan ovat herkkä kohta. Miten tämä asia tulee hoidetuksi?

Vielä lopuksi haluan sanoa, kun olen ylittänyt sallitun ajankin, että pidän poikkeuksellisesti puheenvuoroni. Varapuhemiehet eivät ole pitäneet täällä puheenvuoroja yleensä. Henkilökohtaisesti olen käynyt siitä arvoisan ensimmäisen varapuhemiehen kanssa keskustelua. Olemme käsittäneet asian käsitykseni mukaan vähän samalla tavalla. Sanon nyt oman käsitykseni. Pidän oikeampana, että lausun täällä käsitykseni asiasta julkisesti eikä niin, että esimerkiksi kir-

joittaisin lakivaliokunnalle kirjeen ja sanoisin, että kiinnitän seuraaviin asioihin huomiota, koska täällä kaikilla meillä on samat poliittiset oikeudet ja pidän oikeampana tätä tapaa, samoin kuin sitäkin menettelyä, että varapuhemiehet eivät ole kuuluneet viime aikoina valiokuntiin. Se on johtunut siitä, että eduskunnan täysistuntojen kesto aika on lisääntynyt viimeisen 20 vuoden aikana noin kaksinkertaiseksi. Vielä 70-luvun loppupuolella varapuhemiehet kuuluivat valiokuntiin. Tällä hetkellä he eivät kuulu. Varapuhemiehet ovat kuuluneet muun muassa ulkoasiainvaliokuntaan jäsenenä ja pankkivaliokuntaan jäsenenä ja ovat harvoin käyttäneet puheenvuoroja.

Pidän oikeampana, että pidämme täällä puheenvuoroja ja käymme keskustelua esimerkiksi lähetekeskustelun yhteydessä; se on varsin sopivaa. Poliittinen kiistely tai vastauspuheenvuorojen voimakas pitäminen ovat eri asia, ja kyselytuntiin en aio kyselijänä osallistua vastaisuudessakaan. Mutta pidän sinänsä tarpeellisena osallistua keskusteluun.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän erittäin myönteisenä sitä, että varapuhemies Mikkola käytti puheenvuoron. Itse en halua lakivaliokunnan jäsenenä lähteä kommentoimaan hallituksen esitystä, mutta tuen nimenomaan näkemystä tasa-arvokysymysten osalta, koska meillä on kokemuksia nimenomaan pienempien kuntien osalta vaikeuksista täyttää tasa-arvolain mukaisesti kunnanhallitusta tai lautakuntia. Kuten varapuhemies puheenvuorossaan totesi, automaattisesti nimitettävät virkaesitys lautakunnan jäsenet ovat usein miehiä. Tältä osin on erittäin huomionarvoista se, että esitys tavallaan koskee useampaa henkilöä: kun heidät nimitetään, on valinnan varaa ja voidaan ottaa voimassa oleva lainsäädäntö tasa-arvokysymyksissä huomioon. Muutoin sitä ei voitaisi noudattaa.

Arvoisa puhemies! Sidonnaisuuksia koskevassa asiassa oli mielestäni ansiokasta, että varapuhemies Mikkola, vaikka ei sitä maininnutkaan, niin ymmärsin, että viittasi vapaamuurari-veljeyteen ja loosisysteemiin. En niin tarkasti tunne niitä velvoitteita, joita ensimmäisen ja toisen asteen valassa edellytetään, ja arvoisa puhemies, en halua lähteä toistamaan ensimmäisen valan sanamuotoa, mutta jo siinäkin vannotaan, että ei paljasteta mitään, mitä on saatu tietää toisen veljen asioista. Tältä osin uskon, että lakivaliokunnassa tullaan kiinnittämään ainakin mi-

nun osaltani asiaan huomiota, jos silloin, kun asiaa käsitellään, olen vielä valiokunnan jäsenenä.

Ed. J a n s s o n : Värderade fru talman! Utan ett fungerande rättsväsende fungerar inte heller demokratin. Det är en lärdom som vi har lärt oss för länge sedan, men också en bitter erfarenhet som länder till och med mycket nära oss med möda nu går igenom.

Alltså, domstolarnas oavhängighet och domarnas oberoende och behörighet är helt och hållet avgörande för ett fungerande rättsväsende. Vi har ju tidigare i många andra sammanhang debatterat hur det kunde gå så illa som t.ex. i vårt östra grannland. Många kolleger har här i salen, liksom jag bland dem, uttryckt en sådan sanning att övergång till marknadsekonomi är omöjlig utan ett fungerande rättsväsende och nu vet vi att det är sant. Men man kan alltså gå litet längre och säga att demokratin som sådan fungerar inte utan ett rättsligt system som man kan lita på, som man kan lita på såväl i enskilda som kollektiva sammanhang.

Rouva puhemies! Minustakin oli erittäin hyödyllistä ja tervetullutta, että varapuhemies Mikola, jonka kanssa ponnistelin jo yli kymmenen vuotta sitten silloisessa lakivaliokunnassa näitten asioiden kanssa, nyt myös ilmi antoi käsityksiään esityksestä.

Syy siihen on minusta vielä suurempi sen takia, että voidaan melkein sanoa perustuslakivaliokunnan olevan hieman syylinen esityksen sisältöön. Aika paljonkin esityksen ajatuksista perustuu perustuslakivaliokunnan mietintöön, joka annettiin uudesta perustuslaista. Mietinnön laadinnassa, sen voin paljastaa, silloisella ed. Mikkolalla oli aikamoinen panos, ei ainoastaan niin, että hän antoi jopa perustuslaille uuden nimen, vaan hän myös vaikutti melko lailla sen sisältöön. Tulos on minusta ihan kiitettävä.

Kun olen näin sanonut, niin perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan poissa ollessa varmasti perustuslakivaliokunta juuri syylisenä tähän kuuntelee tarkoin ja ottaa myös huomioon, mitä tähän asti lähetekeskustelussa on sanottu, koska asia on, kuten sanoin, tärkeä.

Omasta puolestani en puhu lainsäädäntöjärjestyksestä enkä niistä asioista, joista tähän asti on puhuttu, vaan puhun lyhyesti ainoastaan pykälän 10 ensimmäisestä momentista. Sen teen sen takia, että olen aika tiivistäkin ja läheltä osallistunut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ko-

koonpanoon. Sillä on tänään 41 tuomaria jokaisesta jäsenmaasta. Kun heidät valittiin niin nopeasti kuin valittiin, Euroopan neuvoston piti ihan välttämättä keksiä järjestelmä, jonka mukaan jäsenmaiden ehdokkaita voitaisiin tutkia ja heidän kelpoisuusvaatimuksiaan tarkkailla ja seuratakin, siis ihmisoikeusyleissopimuksen artiklan 21 valossa, joka vastaa hieman tämän esityksen sisältöä. Silloin keksittiin haastattelujärjestelmä.

Henkilökohtaisesti olen ollut mukana haastattelemassa 114:ää ehdokasta ihmisoikeustuomioistuimeen. Alussa suhtauduin vähän arvellen tähän operaatioon, mutta jälkeenpäin voin sanoa, että lopputulos on niin hyvä kuin se nyt sellaisessa ympäristössä voi olla. Nyt sanotaan siis 10 §:n 1 momentissa viimeinen lause: "Lautakunta voi hankkia muitakin lausuntoja ja selvityksiä sekä kuulla hakijoita ja asiantuntijoita." "Kuulla asiantuntijoita" on ilmeisesti ihan ok. Kuten perusteluissa sanotaan, niin yliopistomaailma voidaan ottaa mukaan tällä menetelmällä.

Mutta sitten menen siihen, että lautakunta voi kuulla hakijoita. Minä kyllä ehdottaisin melkein niin, että valiokunnan täytyy kuulla heitä. Jotenkin oikeusturva vaatii sitä ja myös sitä, että myös ainakin kuulemisen tulos olisi niin julkista kuin mahdollista. Tämä olisi minusta sellainen keino, jolla voitaisiin välttää viimeisetkin epäilykset siitä, että tämä nimitysmenetelmä politisoituu. Yhdyn kyllä ed. Mikkolaan ja Laxiinkin siinä, että tämä 7 §:n 2 momentti on vähän kyseenalainen: miksi yhtäkkiä valtioneuvosto voi sekaantua prosessiin? Mutta ei enempää tässä vaiheessa, arvoisa rouva puhemies, koska perustuslakivaliokunnassa palataan asiaan. Tämähän on tärkeä esitys, ja sen pitää astua voimaan samana päivänä kuin perustuslainkin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

4) Hallituksen esitys laiksi todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskeissa riita-asioissa

Hallituksen esitys HE 119/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

5) Hallituksen esitys laiksi elokuvataiteen edistämisestä

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 120/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. Pietikäinen: Fru talman! Laki esitys on hyvä. Haluan puuttua pariin asiaan, jotka on huomioitava valiokuntakäsittelyssä.

On hyvä, että esitys on muotoiltu niin, että tuotantotuen ja muun tuen, muuan muassa elokuvateatterin ylläpitäjälle tai elokuvajuhlien järjestäjille annettavan tuen, välille on tehty ero. Tämä on myös tulkittava niin, että elokuvasäätiö voi edelleen maksaa tukea esimerkiksi kunnallisten elokuvateattereiden kunnostamiseen. Noin 10 prosenttia elokuvateattereista on tätä nykyä kunnallisessa omistuksessa. Maaseudulla se on erityisen tavallista. Tämän vuoksi kysymyksellä on sekä aluepoliittista että kulttuuripoliittista merkitystä.

Fru talman! I dag förses alltför få inhemska spelfilmer med text på det andra inhemska språket. Detta är förvisso en kostnadsfråga, men kan inte få vara någon oöverstiglig sådan. Jag har förståelse för att man inte kan stadga detaljerat om textningen av filmer i en ramlag som denna. Däremot bör kommande förordning liksom filmstiftelsens reglemente utformas så, att landets bägge språkgrupper kan tillgodogöra sig den inhemska filmindustrins slutprodukter på lika grunder, vid behov genom nödvändig tilläggsresursering.

Kysymys alueellisesta elokuvatuesta on saadun tiedon mukaan parhaillaan opetusministeriön hallinnoimalla lausuntokierroksella. Alueellinen elokuvatuki olisi hyvä tapa vahvistaa elokuvakulttuuria koko maassa.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! On hyvä asia, että elokuvien tuotantotuesta nyt määritellään asiat lain tasolla. Tämä on uutta ja ilmeisesti perustuslainakin vaatimaa.

Pyysin puheenvuoron lähinnä sen takia, että taloudellisissa vaikutuksissa mainitaan ainoastaan kotimaiset vaikutusmahdollisuudet. Nyt

kuitenkin on kiirinyt elokuvantuottajien piiristä sellaista vinkkiä, että EU:n tasolla on myös kiinnitetty voimakasta huomiota elokuvien tuottamiseen, mutta että tukijärjestelmät on siellä tehty lähinnä suurtuottajien tilauksesta tai heitä suosiviksi. Varmasti valiokunnassa voitaisiin sitäkin miettiä, miten Suomen elokuvatuotanto voitaisiin paremmin yhteensovittaa EU:n erilaisiin elokuvien tuotantotukisysteemeihin.

Ed. Ylä-Mononen: Arvoisa rouva puhemies! Kiinnittäisin huomiota vain yleisperusteluiden kohtaan 2.2, jossa tarkastellaan kansainvälisestä näkökulmasta tätä kysymystä. Tässä esimerkiksi on mielenkiintoinen Tanskan tapa kannustaa lasten elokuvien tekemiseen. Siellä on kulttuuriministeriöllä hyvin vapaat kädet, mutta 25 prosenttia tuotantotuesta tulee käyttää lasten elokuviin. Suomessa lasten elokuvataide ja -kulttuuri on ollut viime vuotta lukuunottamatta hyvin vaatimatonta. Tähän vain halusin omalta osaltani kiinnittää huomiota.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vain itsekin haluan todeta sen, että on hyvä, että elokuvataiteen tukemisesta saadaan nyt laki. Kun on lähetekeskustelu menossa, niin valiokuntakäsittelyä varten haluaisin nostaa 3 §:n esille, jossa kiinnitetään huomiota siihen, että elokuvasäätiön tulee myös huolehtia tuen käytön valvomisesta. Tuen käytön valvontahan on aikaisempina vuosina ollut tietyllä tavalla ongelmallista. Kriteerit ovat olleet varsin epämääräiset. Nyt 3 §:n perusteluissa ei myöskään tarkemmin anneta ohjeita, millä tavalla valvonta tulisi suorittaa. Nyt, kun valiokunta ryhtyy asiaa käsittelemään, niin toivoisin, että valiokunta selvittäisi myös sitä, millä tavalla tuen käytön valvontakriteerejä voitaisiin tulevaisuudessa selkeyttää niin, että ne myös tavallaan ohjaisivat tuen käyttöä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 121/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 123/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kalli: Arvoisa rouva puhemies! Jos olen ymmärtänyt oikein, niin hallituksen esityksen tarkoituksena on saattaa kansallisin varoin loppuun niiden maatalousyrittäjien tuotannosta luopuminen, jotka tekevät sopimuksen tämän vuoden aikana. Tämä on positiivinen ja hyvä asia. Kuitenkin esityksellä samalla otetaan jo suunta siihen, että jatkossakin tämä järjestelmä on tarkoitus toteuttaa kansallisesti, ja kun näin on, järjestelmää on tarkoitus selkeästi supistaa nykyisestä. Tännehan onkin tulossa lakiesitys, joka tällä tavalla tätä asiaa eteenpäin vie.

Kysymys on siitä, että Suomi ei onnistunut neuvotteluissaan Euroopan unionin kanssa eikä saanut riittävästi rahaa maaseutuohjelmaansa, minkä johdosta jatkossa seuraavien vuosien osalta on tarkoitus toteuttaa supistettua järjestelmää maaseutuohjelman osalta, jossa luopumistuella niin sanotut vuokraukset ja viljelemättömyys jäisivät kokonaan pois.

Maa- ja metsätalousvaliokunta talousarviolausunnossaan lähti siitä, että järjestelmä rakennekehityksen kannalta on niin merkittävä ja tärkeä, että erityisesti nuoria pitäisi ottaa huomioon ja erityisesti alle 30-vuotiaita pitäisi käsitellä edelleen samalla tavalla. Tämän esityksen osalta valiokunnan kannanotto on ristiriidassa.

Valiokunta lähti myös siitä, että olisi voitu käyttää Makeran rahaa, mutta ilmeisesti hallituksessa, kun päätöstä on tehty, on todettu, että Makerasta on jo käytetty lyhyellä aikavälillä noin 300 miljoonaa markkaa muuhun kuin varsinaiseen käyttötarkoitukseen. Sen tähden tämä järjestelmä nyt on tarkoitus kansallisesti rahoittaa kokonaisuudessaan.

Haluan kuitenkin eduskunnan pöytäkirjaan muistuttaa, että tämän esityksen tausta lähtee siitä, että Suomi epäonnistui neuvotteluissa komission kanssa ja tältä osin joutuu nyt tyytymään

tämän kaltaiseen ratkaisuun. Toivon, että valiokunnassa osittain tämän asian ja erityisesti sen tulevan lain osalta kuitenkin voidaan saada parannus eduskunnassa.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Luopumistukijärjestelmällä on ollut hyvin merkittävä rakennepoliittinen vaikutus. Niin kuin perusteluista tulee esille, tilakoko on kasvanut. Se on ollut tarkoitus, ja tällä tavalla tällä on ollut suuri merkitys, kun on tavoiteltu tilakoon kasvua.

Lakiesitys on siinä mielessä paikallaan, että tällä nyt mahdollistetaan se, ettei synny niin sanottua väliinputoaerien joukkoa, vaan, niin kuin lakiesityksen tavoitteissa sanotaan, esitys mahdollistaa sen, että jos luopujien ikä täyttyy tämän vuoden viimeisenä päivänä, on mahdollista päästä järjestelmän piiriin. Myös niiltä osin, jos luopumistukihakemuksia ei ole ehditty käsitellä tämän vuoden aikana, hakijoiden on mahdollista päästä tämän järjestelmän piiriin voimassa olevan lain nojalla.

Minusta tähän jää yksi epävarmuus. Niin kuin lakiesityksessä todetaan, komissio valmistelee parhaillaan vuoden 1999 asetuksen 53 artiklaan perustuvia siirtymäsäännöksiä, ja tässä sanotaan näin, että toistaiseksi on epäselvää, voidaanko vuonna 2000 enää myöntää kumotun lainsäädännön nojalla tukea, vaikka luopuminen olisi toteutettu ennen 1 päivää tammikuuta 2000. Tässä jää pieni epävarmuus vielä siinä, onko sitten mahdollista kuitenkin päästä tämän tuen piiriin, mutta toivottavasti se kuitenkin toimii kansallisen rahoituksen puitteissa.

Voi sanoa, että huonoa laissa on se, että tämä on johdannainen sille hallituksen esitykselle, joka tulee lähiaikoina eduskuntaan, jossa kokonaisuudessaan luopumistukijärjestelmää ollaan muuttamassa ja heikentämässä eli ollaan esittämässä sitä, että enää eivät olisi vuokrausvaihtoehto ja viljelemättömyyssopimusvaihtoehto enää mahdollisia, vaan ainoastaan normaalit sukupolvenvaihdokset ja että lisäämään ostomahdollisuutta olisi niin, että luopuja kokonaan luopuu myynnin kautta omistamastaan tilasta. On selvää, että tämä tulee vaikeuttamaan rakennekehitystä. Kun tulevasta laista myös poistuu viljelemättömyyssopimus, se tulee erityisesti syrjäseuduilla vaikeuttamaan tilannetta, millä on myös hyvin merkittävät sosiaalipoliittiset vaikutukset.

En tästä sen enempää kuin että lakiesitys on paikallaan ja saadaan tällä tavalla väliinputoaerien kohtalo hoidettua, joten tätä vaikeaa tilannetta ei synny.

Ed. L i n t i l ä : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmä on hyvin keskeinen sukupolvenvaihdoksissa ja myös tapa tilakokojen kasvattamiseksi vastaamaan entistä paremmin EU:n vaatimuksia. Luopumistukijärjestelmä on ikääntyvien viljelijöiden varhaiseläkejärjestelmä ja sen varaan varsin useilla tiloilla on jatkosuunnitelmat rakennettu. Järjestelmään kohdistuvat muutokset ovat sillä tavalla omiaan vaikeuttamaan maatalouden jo ennestään vaikeaa sopeutumista uusiin rakenteisiin.

Hyvin keskeistä koko maatalouden osalta on luopumistukijärjestelmän jatkuminen myös jatkossa ja siinä muodossa, että järjestelmä on käytössä myös tapauksissa, joissa on kyseessä pellon vuokraus tai viljelemättömyys sitoumus.

Eräissä esityksissä on puhuttu vuokrauskäytännön puolesta alle 30-vuotiaille niin sanotuille nuorille viljelijöille. Itse näkisin, että meidän tulisi käyttää EU:n määritelmää ja siellä käytössä olevaa alle 40-vuoden ikää, joka määrittelee ”nuoren viljelijän”.

Luopumistuen rahoituksen osalta kesällä esille noussut ministerin miljardin laskuvirhe ei saa tulla yrittäjien maksettavaksi esimerkiksi tulevasta esityksestä puuttuvan vuokrausmahdollisuuden ja viljelemättä jättämisen muodossa.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Kuten edellisessä puheenvuorossa todettiin, tämä on hyvin tarpeellinen esitys hallitukselta. Niin kuin täällä todetaan, vuoden 2000 puolelle jää käsiteltäviä tämän vuoden hakemuksia vielä aikamoinen nippu. Ed. Lämsä kantoi puheenvuorossaan huolta siitä, jotta tämä on esiaskel heikennykselle, tulevalle uudelle luopumistukilaille, jolla sitten edut heikkenisivät ja vuokrausvaihtoehto muun muassa jäisi kokonaan pois. Sitähän me emme vielä tarkkaan tiedä, mikä lopullinen muoto tulee olemaan uudessa laissa, mutta joka tapauksessa se on huonompi kuin nykyinen. Sehän tietää sitä, että ainakin niillä seutukunnilla, missä itse asun, itäisessä Suomessa, jos se tulee pelkästään siitä, että tulee myyntivaihtoehto, jossa pystyy tuen saamaan, niin todennäköisesti se tulee autioittamaan luonnostaan maaseutua ja pellot jäävät viljelemättä, koska ihmiset vanhenevat. Se on sillä tavalla, että meiltä menee infraa pois ja mahdollisuuksia. Uskon kuitenkin, että tulevaisuudessa tullaan vielä tarvitsemaan niitä peltotilkkuja, että niiden ei välttämättä tarvitse puskautua, koska maailmassa on ruuasta pula ja meillä on hyviä pelloja, ja

puhtaita pelloja kaiken lisäksi, ja mahdollisuus tuottaa.

Minusta luopumistukijärjestelmä pitäisi kuitenkin säilyttää ja saada sellaiseksi, niin kuin tässä edellinen puhuja totesi, että voisi vuokrausvaihtoehtokin vielä olla mahdollinen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 124/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 2 ja 11 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 125/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi henkilöstörahostolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 126/1999 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. T u r t i a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kyseinen esitys koskee henkilöstörahostolain muutoksia. Sinällään lakiin on varsin nuori suomalaisessa yritysmaailmassa ja on tuonut esiin ongelmia toimivuutensa kohdalta. Hyvä asia on se, että nyt osaltaan saatetaan päivän tasalle henkilöstörahostolakia.

Kuitenkin palautteena on tullut tiettyjä kohtia, mitkä mielestäni eivät ole toimivia, jos esityksen mukaan edetään, eli tulee kriittisiä tilanteita ennen kaikkea siinä vaiheessa, kun keskus-

Tämän ajattelun toivoisi murenevan pikkuhiljaa, koska me kuitenkin olemme samassa yhteisessä Suomessa ja periaatteessa samassa veneessä.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Henkilöstörahistolaisia esitetään muutettavaksi muun muassa siten, että eläkkeelle siirtyneellä rahaston jäsenellä on oikeus nostaa rahasto-osuutensa eläkkeelle jäämistä seuraavien enintään neljän vuoden aikana. Tästä sanamuodosta saa sellaisen käsityksen, että rahaston jäsenellä on rahastossa hänelle itselleen kuuluvaa henkilökohtaista omaisuutta osuutensa verran. Kun kuitenkin on ollut erilaisia ongelmia maksusuorituksissa, niin saattaisi olla hyödyllistä työasiainvaliokunnassa harkita sitä, pyytäisikö työasiainvaliokunta tässä esityksessä rahaston jäsenen henkilökohtaiseksi omaisuudeksi katsotusta rahasto-osuudesta perustuslakivaliokunnan lausunnon siinä mielessä, että jäsenen omaisuuden turva tulisi todistetuksi myöskin mustaa valkoisella. Tässä on nimittäin ero ainakin työeläkerahastoihin. Viime eduskuntakaudella perustuslakivaliokunta käsittelee työeläkerahastojen luonnetta. Vaikka sieltä maksetaan eläkeläiselle hänelle kuuluva eläke, niin työeläkerahaston omaisuus ei mitenkään ole eläkeläisen omaa omaisuutta. Tässä on tietty ero nyt sitten työeläkerahastojen ja henkilöstörahistojen välillä, ja tämä eroavuus tulisi selvittää yksilön turvan kannalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laiksi vesilain 1 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 127/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ympäristövaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys laiksi asuntosäästöpalkkio-lain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 128/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi vaikeavammaisille yrittäjille myönnettävistä veronhuojennuksista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 90/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 11/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

14) Hallituksen esitys laiksi harjoittelukoulukiinteistöjen vaihdosta valtion ja Helsingin kaupungin välillä

Hallituksen esitys HE 94/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 12/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

15) Hallituksen esitys laiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista ja laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 5 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 99/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 10/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

16) Hallituksen esitys laiksi merenkulun veronhuojennuksista annetun lain 6 ja 14 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 89/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 13/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

17) Hallituksen esitys laiksi kiinteistöverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 100/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 14/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

18) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain muuttamisesta, tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta ja tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 101/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 15/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

19) Hallituksen esitys laiksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonnävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 102/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 16/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

20) Hallituksen esitys laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 122/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 5/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 16.10.

Täysistunto lopetetaan kello 15.58.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio